

Játszották 1901 február 22-dikén Monte-Carloban a nemzetközi mesterversenyen. Világos játékát a versenybizottság szépségeért díjjal tüntette ki. Marco bécsi mester, Gunsberg magyarországi születésű, de állandóan Angliában tartózkodik.

*

Hírek. A karlsbadi sakk-klub előnyadással rendezett versenyt, öt osztályban tizenöt taggal. Az első Tietz V. lett 14 egységgel.

A sakkrejtvényt egészen vagy részben helyesen fejtették meg: Ruskai István, Szauc József, Friedländer Izidor, Rosenkranz Nándor.

FEJTÖRŐ.

Földrajzi kérdés:

Mi a neve annak a turáni népnek, a mely Kr. e. a 4—5. évezredben az Euphrates—Tigris között lakta; ezek alkották nyugati Ázsiának első államát? Náluk fejlődött ki először a betűírás használata; némelyek a székely rovásos betűjegyeket ezen nép írására vezetik vissza.

Történelmi kérdés:

Melyik csatája az az 1848/49-diki magyar szabadságharcnak, a melyben a magyar hadak vezére Dembinszky, az osztrákoké pedig gróf Schlick volt? Minthogy Dembinszky nem tájékozódott kellőleg az ellenség mozgulatairól, vereséget szenvedett Verpelétnél.

Természetrizai kérdés:

Melyik az a Khinából és Japánból hozzánk került fa, melyet sétatereken és kertekben gyakran láthatni? Termése hasonlít a kőrísfához. Levelai késő tavaszkor fakadnak. Az authokjan nevű festék fejlődik ki belőle.

Szűsz Nándor.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901 augusztus 25.

45. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: A nappal 5 1/2 óra, az éjjel 18 1/2 óra. **Földrajzi kérdés:** Guden-Aa folyó Dániában. **Természetrizai kérdés:** Kanalas récze (spatula clypeata). **Képrejtvény:** A halál nyugalom.

Helyesen fejtették meg: Emmerling László, Szögyény István, Kemény Béla, ifj. Dortsák Lajos, Kutlik Félix, Klopstock György, Szerényi Nándor, Bohrandt Lajos, Galambos Kálmán, Kuzma Albert, Molnár Aladár, Rém Dezső, Radó Nándor, Komlós György, Wunder Jenő, Danielisz Jenő, Kardos János, ifj. Barthonek Károly, Hermann István, Gálffy Sándor, Rosconi Titusz, Kocsis József, Groszmann Árpád és Jenő, Lovik Ernő, Bodócs István, Ruskai István, Koscs Antal, Rechnitzer Aladár,

Prágyik Flóris, Szigeti Endre, Viski Jenő, Krepelka Ferencz, Mattyasovszky Lajos, Barok Imre, Köszler Arthur, Székér Mihály, Gedeon Andor, Rosenthal Jenő, Hegedüs Árpád, Várnay István, Kux István, Skripecz Dezső, Tóth Tibor és Tihámér, Rusznyák Sándor, Máyer Jenő, Hollaki Ferencz.

A kitűzött könyvjutalmat (Szitnyay Elek: «Levelek egy tanuló ifjúhoz») Szigeti Endre dunaföldvári előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

B. O. (Borszék.) Kedves fiam, zárt levelezőlapodat megkaptam, s parancsodhoz mértén azonnal intézkedtem. Illendő tisztelettel tudatlak, hogy az előfizetési pénz megérkezett a kiadóhivatalhoz, a lapot is elküldötték, esetleg egy számot nem kaptál meg, s ha a kiadóhivatalnak megírod, hogy melyik szám hiányzik, azt is el fogja küldeni. Te, fiam, «a választ okvetetlenül a leghamarább elvárod» — én pedig siettem vele, hogy méltó haragodat ne vonjam árva fejemre. Csupán egy szerény megjegyzésem volna: a T. Szerkesztőség — én vagyok, hozzám pedig nem szoktak az olvasóim olyan utasításokat írni, mint a minőre a te pennád — eleszűzött. —

M. J. (Brassó.) A «Keleti Akadémia» címe: Budapest, V., Alkotmány-utca 12. — **Gedeon Andor.** E célzra készült és minden pályára vonatkozólag útbaigazít a *Ferenczy István* «Eletpályák» című könyve. Kapható minden hazai könyvkereskedésben. Kiadta Stampfel Károly Pozsonyban. Ára 4 korona. — **P. Á.** Azok a regények csupán az illető lap kiadóhivatala útján kaphatók meg, ha ugyan külön kiadásban is megjelentek. A könyvpiacra tudtommal nem forognak — s valószínűleg nem is érdemlik meg, hogy forogjanak. Igen csekély értékű, hevenyében készült holmik azok. Tessék egy levelezőlapra kérdést intézni annak a lapnak a kiadóhivatalához, hogy megjelentek-e, s ha igen, minő áron kaphatók. Ők tudnak csupán felvilágosítást adni. — **Hollaki Ferencz.** Nem szükséges mind megfektetni. — **Turista.** Ezt már szeretem. Úgy-e megmondtam, hogy magyar földön nem kell ajánlólevél a diáknak. Az útleírás azonban kissé száraz, nem való lapunkba. —

Érdeklődő. Efféle természettudományi dolgot lehetőleg gyakran fogunk hozni. Nemesak érdekesek, hanem tanulságosak is. — **Ipari pálya.** Föltétlenül helyeseljük. Édes apja józanul és bölesen gondolkodik, fogadják meg a tanácsát, mi is a legmelegebben ajánljuk. Ha vagyona is van, kétszeres előny. Azzal ne törődjék, hogy tanultársai kicsinylőleg beszélnek a műhelyről. A munka nemessé teszi az embert. A ki pedig a munkát meg-alázónak tartja, egyszerűen léha, haszontalan és nem elítélni, hanem sajnálni való ember. Üdvözlöm önt, és szerencsét kívánok a műhelyhez. Meg fogom önt látogatni és a kezét, ha még oly kormos is, megszorítom magyarán. — **Oda.** Nem oda Buda, ilyen kemény dióhoz erősebb fog kell. Az alkaiosi strófa szép, de ha minden sornak kitérjük a nyakát, akkor átkozottul nyekereg. Erősödjék és szárnysodjék még az a Pegázus. — **Melyik nyert?** Nem állok be itélőbíróknak, mert én ahhoz a dicső magyar foglalkozáshoz nem értek, mert a ki ifjú korában kénytelen kenyeret keresni, az nem ér reá, hogy kártyázni is megtanuljon. Igaz, hogy ezzel is hiányosabb a műveltsége, de hát élni lehet kártyatudomány nélkül is.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kelték és díszvaslások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kelték ez ideig jórészt Bécsből szerzettek be, indítatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, míáltal lehetővé tesszük minden oly cikk előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Tisztelettel 9076
Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Arjegyzék kívánatra bérmentve.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

«MAGYAR REMEKÍRÓK.»

Ötvenöt csinos, egyforma kötetben fogja a Franklin-Társulat kiadni azoknak a régi és újabb magyar íróknak a munkáit, a kik a magyar irodalomban számottevők voltak és számottevők most.

Ezt a hirt olvastuk és nagy örömmel olvastuk, mert ez a vállalat nagyon fontos, eddig is szükség lett volna reá, de nem jön későn most sem. Az érdekes irodalmi eseményről szóló jelentést azt mondja, hogy «Balassától Aranyig mindent magába foglal ez a kiadás, a mit költői irodalmunk maradandó becsüt fölmutathat.

De nemesak költőink munkáit: Széchenyi István, Deák Ferencz, Kossuth Lajos, Kemény Zsigmond munkáinak legjavát is. A «Magyar Remekírók» tehát nagy költőink és íróink kiadása lesz, arra való, hogy olvassák, mert elhagyja azt, a mi másod- vagy harmadrangú, avagy a mi csupán a tudós kutatót érdekli.

A régibb írók műveit irodalmi értékeikhez és irodalomtörténeti jelentőségükhöz mért megválogatásban, az újkori írók (nevezetesen Arany, Vörösmarty, Petőfi, Tompa, Garay, Bajza, Czuczor, Vajda, Arany László, Szigligeti, Madách, Reviczky, Csiky) műveit lehetőleg teljességükben, mindenesetre főműveikkel fogja felölelni.

Nekünk magyaroknak égető szükségünk van arra, hogy régibb íróinkkal foglalkozzunk; nem szabad lábunk alól a nemzeti talajt, ezt az egyetlen biztos talajt elveszítünk. Újra meg újra elő kell vennünk azoknak a műveit, a kik a nagyon mostoha, sőt néha kétségbeejtő viszonyok között épen oly lelki szükségéből, mint hazafias érzésből magyarul szólottak a hazához és nemzethez. Ma ez henyé frázisképen hangzik, de akkor nem volt az. Forgatván a történet lapjait, megbizonyosodunk affelől, hogy a kevésre becsült

poéták, vándorkomédiások, még előbb a Scholamesterek milyen hatalmas missziót teljesítettek. Magyar lélek szólott, magyar szív lüktetett írásaikból; irtak a dicsőség, az anyagi haszon reménye nélkül, a hazának, e közös jó anyának ajánlották műveiket, csekély volt az elismerés, kicsiny volt az olvasóközönség, de ők nem csüggedtek. A magyar nemzet érzelmi és eszmei világának kifejezői voltak, s nekünk sokkal szerencsésebb utódoknak erről megfedekezünk a látlanság büne nélkül nem szabad.

Vegyük elő őket újra, nem lomtárba nyúlunk, hanem igazi kincses-szekrénybe. Nemzetünk nagy szellemei szólnak hozzánk azon a nyelven, melynek, mint gyöngye, elcsenevészedett hajtásnak, az ő páratlan szeretetük adott erőt, életre való képességet, légyságot, hajlékonyságot. Érezték, hogy szent a költészetnek a berke, avatatlannak oda betolakodnia nem szabad — s leírták érzelmeiket, melyből koszorú fonódott az egész nemzet homlokára.

Úgy van, úgy, ennek az 55 kötetnek, ha majd megjelenik, ott van helye minden művelt magyar családnak az asztalán, ámde ne csak az asztalán legyen ott, mert a könyv, ha még oly csinos külseje van is, nem henyé szobadisz, hanem a legjobb, a legbizalmasabb barátunk. Por ne lepje be, lapjai ne maradjanak felvágatlanok, hanem legyen nyoma a gyakori használatnak.

A kiadó-társulatot e nagyjelentőségű vállalat közrebocsátásánál az az eszme is vezérli, hogy lehetőleg olcsók legyenek a kötetek; módot akar nyújtani a szerényebb anyagi viszonyok között élő családoknak is, hogy megszerezzhessék.

Őszinte, nagy érdeklődéssel várjuk a Franklin-Társulat részletes programját, a melyet őszszel fog kiadni, s a mely tájékoztatni fogja az olvasókat arra nézve, hogy minő írók és költők s minő műveik fognak megjelenni.

A PATAK.

Tennyson Alfréd.

I.

Onnét jövök, hol szárcsa, gém
Tanyáz. Egy nagyot szöktem,
S már a haraszt közt csillogok
S len csörtetek a völgyben.

A halmok mentén rohanok
Siklom sziklák gerinczén,
Ötven hídon, húsz falun át
S egy kis városka mentén.

Mig a tanyához eljutok,
Hol a folyamba ömlöm:
Az ember jö-megy, — én megyek
Előre csak örökkön.

II.

Csacsogva, csörgve törtetek
Szirten, kővön, fővényen;
Lankáson lejtve lépdelek,
Suhanok a sekélyen.

Minden kis öblöt megfutok
Imbolygva, enyelegve;
Ha a szigethez eljutok
Rám hajlik fűz, rekettye.

Csak csacsogok, csak csevegek,
Mig a folyóba ömlöm:
Az ember jö-megy, — én megyek
Előre csak örökkön.

III.

Itt megbúvóm, ott fölbukom
Egy-egy virág reám hull.
Itt egy sügér, ott fürgé kolez
Szegődik útítársul.

És itt-ott hópehelyt sodor
Játszi habból szeszélyem;
És itt és ott ezüst fodor
Csillog arany fővényen.

És mind viszem, elrengetem
Mig a folyóba ömlöm:
Az ember jö-megy, — én megyek
Előre csak örökkön.

IV.

Köszöntöm a zöld pázsitot,
Az árnyas ligetecskét;
Megesókolom a hű szívek
Szelid, szép nefelejsét.

Itt kiderül, ott elborúl,
Most fecske szántja orezám,
Vig tánczot jár a napsugár
Ágyam fehér homokján.

Hold-, csillagfénynél suttogok
Tövisbokor tövében,
Lappangva, félve elbúvok
Nádasom erdejében.

S csacsogva tovább törtetek
Mig a folyóba ömlöm:
Az ember jö-megy, — én megyek
Előre csak örökkön.

János Gusztáv.

POMPÉJI PUSZTULÁSA.

Bulwer regénye. Átdolgozta Gaal Mózes. 47

XLVII.

Arbaces találkozik Glaukusszal és Joneval.

Glaukus és Jone, mint a börtönből megszökött rabok, folytatták tétova, bizonytalan útjokat. Ha villámlott, némileg tájékozódhattak, hogy a városnak mely részében vannak, de a kép, mely szemök előtt feltárult, nem vigasztaló, hanem kétségbeejtő volt. Láruk alatt szennyes, fehérszürke hamu süppedezett, itt-ott szikladarabok heverték az úton, összezúzott emberi testrészek állottak ki a kövek közül. Közel és távolban halálhörgés, velőtrázó sikoltás törte meg a csendet, s e borzalmat a sötétség még inkább fokozta, mert a bizonytalanság gyötörő érzése nehezedett a szívekre. Érezniök kellett tehetetlenségüket. A retentő hegy még javában tombolt, örvongött. Recsegett, ropogott, üvöltött, s mintha a tengerrel viaskodnék, zúgtak a hullámok; közben sűrűn szakadt a hamu-eső . . . fojtó, kénes levegő terjedt szét, úgy hogy a menekülők alig-alig tudtak lélegzetet venni.

— Ó Glaukus! . . . Édes Glaukusom! Ölelj a szivedre még egyszer — hadd haljak meg karjaidban . . . nem tudok, nem tudok tovább menni . . .

— Joném, . . . lelkelem Joném, ne essél kétségbe! . . . A te halálod az én halálom! . . .

Nézd, édes, fáklyák közelednek. Azok is a tengerpartra sietnek, — sokan vannak, mi is hozzájuk fogunk csatlakozni és megmenekülnünk.

A pokoli vihar egy perczeire elült. Úgy tetszék, mintha a hegy kifáradt volna, talán azért, hogy pihenjen, s aztán újult erővel tomboljon tovább. A fáklyahordók gyorsan közeledtek.

— Nemsokára a tengerparton leszünk! — szólalt meg nyugodtan hangon egy magas termetű ember, a ki elül jött. — Szabaddá és gazdaggá teszem minden rabszolgámat, a ki e rettenetes napot túléli. Bátorság, emberek! Biztosítalak titeket, hogy az istennek is azt ígérték nekem, hogy meg fogunk szabadulni! . . . Előre hát!

A fáklyák rőt világa reá esék Glaukusra, a ki karjai között tartotta a reszkető Jonét. Számos rabszolga jött. Nehéz ládákat cipeltek. Elül haladt kivont karddal Arbaces.

— Atyám dicső nevére! — kiáltott fel Arbaces — a sorskedveznekem még e borzalmas

éjszakában is. Halál helyett üdvösséggel és boldogsággal kecsegtet. Félre az útamból görög — követelem tőled a gyámleányomat!

— Áruló és gyilkos! — riadt fel szilaj haraggal Glaukus — a Nemezis kiszolgáltatót téged boszúmnak; méltó áldozat lészel Hádesz oltárán, melynek minden szörnye feljött ez éjszaka a földre. Csak egy lépést merj előre tenni, s csak egyetlen ujjaddal érintsd Jonét — kardod nádszál lesz, s én izekre téplek szét.

Még be sem fejezte szavait, midőn a tért vörös izzó tüzfény világította be. A hegy óriási nagyságában vált ki a sötétségből, mely mint a pokol fala, úgy vette körül, a tűzhegy pedig hasonlatos vala egy óriási égő máglyához. A hegy csúcsa megnyílt, s belőle két szédítően magas láng-kúp vált ki — két küzdő démónnak tetszet-

tek, a kik a világalomért akarnak egymással küzdeni; a két hegy-kúp sötétvörös izzó anyagból állott, melyek az egetköröskörül megvilágították, a hegy lába a sötétségben veszett el. Csak három széles sáv látszott a hegy oldalán — ez volt a láva, kanyargó úton lefelé folyt, egyenesen a város irányában. A sziklák rettenetes, fül-siketítő robajjal szakadtak egymásra sle a meredek hegyoldalon, a láva-zuhatag súlya alatt megmegröndülve.

A rabszolgák rémülten kiabáltak, az egyiptomi is megdermedve állott; a vörös fény reá vetődött parancsoló büszke arczára és drágakövektől csillogó

ruhájára. Mögötte pedig egy óriási kőoszlop emelkedett, melynek a tetején Augustus császárnak érezből való szobra állott, olyan volt, mintha színaranyból öntötték volna.

Glaukus vad gyűlölettel állott az egyiptomival szemben. Bal karjával Jonét szorította szívéhez, jobbáiban a stilust szorongatta, az egyetlen fegyvert, melyet birái a kezébe adtak, hogy az arénában az oroslán ellen védekezzen. Minden emberi düh és szenvedély visszatükröződött arczán.

«ÁRULÓ ÉS GYILKOS!»

Arbaces elfordította tekintetét a hegyről és Glaukusra szegezte szemét.

— Miért haboznám? — dörmögé magában. — Nem megjósolták-e nekem a csillagok az egyetlen veszélyt, mely engem fenyeget, s nem estem-e azon már túl? . . . A Szellem — kiáltá harsány hangon — daczol a pusztuló világgal, s fittyet hány az elbizakodott istenek haragjának. Ez a Szellem juttat engem diadalra. Félre rabszolgák! Ha ellenkezni mersz velem athéni, hulljon saját fejedre a véred. Jone újra az enyém lesz.

Egyet lépett előre — és ez volt az utolsó lépése a földi életben. Lába alatt iszonyú erővel megrendült a föld — ugyanebben a pillanatban az egész város megreszketett, házak, oszlopok omlottak össze. A villám fénye ott vesztetett még az Augustus érekszobrán, mintha a nemes fém vonzotta volna — s azután az oszlop leomlott, a szobor a magasból a kövezetre zuhant, s azt összetördelte.

Glaukus egy pillanatra elvesztette eszméletét, midőn újra magához tért — a föld még remegett lábai alatt, Jone ott hevert a földön mozdulatlanul, tágra nyitott szemei egy iszonyú feje voltak szegezve, mely a romok között törzsétől elszakítva hevert, az arc még vonaglott, a szempillák még egyszer rezdültek. Kimondhatatlan kétségbeesés, halálkín volt az arcon — és nyomban felváltotta a halál végtelen nyugalma.

Így halt meg a böles mágus, a nagy Arbaces, az «égő övű Hermes». Egyiptom királyi házának utolsó sarjadéka.

XLVIII.

A szerető szívek kétségbeesése.

Glaukus ölébe vette Jonét és menekült vele az utcaik során, melyeket a lángban álló hegy még mindig megvilágított. De nem sokáig tartott, újra áthatolhatatlan sötétség lőn helyében, s a levegő megtelt fojtó gázzal.

Sűrűn szállott alá a hamu-eső. Glaukusnak a szíve a kétségbeeséstől majd megszakadt. Holtra fáradtan letette drága terhét, maga is lerokkadt melléje s testével fedezve várta a kikerülhetetlennek látszó halált.

Hát Nydiával mi történt?

Mikor a néparadat elszakította őt Glaukustól és Jonétól, mindenütt kereste őket, fájdalmas, siró hangon kérdezte a mellette elhaladóktól, hogy nem látták-e az athéni Glaukust, de ugyan ki törődött volna a borzalmas éjszakában mással, mint önmagával? Az általános pusztulásnak

közepette talán semmi sem olyan visszataszító, mint az emberállatok határtalan önzése.

Nydiának eszébe jutott, hogy Glaukusék a tenger felé igyekeztek, ő is arra felé vette útját. Tapogató botjára támaszkodva elindult. Hihetetlen ügyességgel kerülte ki az útjába eső szikladarabokat, romokat, s reá bukkant a tengerpartra vezető legrövidebb útra.

Szegény teremtés — az ő bátorsága csüggedést nem ismert. A sors mintegy javára fordította ügyefogyottságát. A forró vizeső nem zúdult reá, a fejére permetező hamu-esőt lerázta magáról és ment tovább . . . tovább.

Az árnyak birodalmában bolyongó Psychéhez volt hasonló Nydia; szívéét csak egy érzés, csak egy vágy töltötte be — ez volt az életet és bátorságot adó érzése a szeretetnek és háladatosságának.

Lépten-nyomon találkozott menekülő társakkal, a kik vaktában botorkáltak az úttalan úton, némán, bizonytalan remény által vezéreltetve. Egyszer csak fáklyások csoportja tartott arra felé. Az egyik fáklyavívő beleütődött a vak leánykába és letaszította.

— Micsoda? — kiáltott fel egy ismerős hang — a derék vak leányka ez? Bacchusra, meg kell őt mentenünk. Állj fel, kis thesszáliai, add ide a kezedet! Így ni! . . . Remélem nem sérültél meg! . . . Akkor rendben vagyunk! Siess velünk, a tengerpartra megyünk.

— Ó Sallustius, reád ismertem a hangodról! Hála legyen az isteneknek — de Glaukus, hol van Glaukus? Nem láttátok Glaukust?

— Nem láttam, — válaszolá Sallustius — bizonyára nincsen már a városban; az istenek, a kik őt megszabadították az oroszlán körmeitől, megmentik a tűzhányó hegytől is.

A jó szívű epikureus magával vitte Nydiát, vigasztalta, ámde a vak leány lépten-nyomon a Glaukus kedves nevét kiáltotta, s nem szünt meg reménykedni, hogy fel fogja őt találni.

A fentebb leírt lávaömlés épen akkor történt, mikor Sallustius és kísérete a kikötőhöz vezető útra érkeztek. Itt egy ezrekre menő tömeg jött velök szembe. Pompéji lakosságának a fele ott volt. A tengerpartról jöttek. A tenger beljebb húzódott, száraz medrében tengeri szörnyetegek, idomtalan tengeri állatok nyüzsgöttek; a megriadt menekülőket borzadály szállotta meg, nem mertek tovább menni.

Tanácsalanul, néma kétségbeeséssel verődött ott össze a nagy tömeg.

— A világot a tűz emészti meg — mondá egy fehér palástba burkolózott öreg bölcselő, a ki a stoikusok közé tartozott. — A stoikusok és epikureusok régen megjövendölték már, s ime az óra ütött.

— Igazad van, ütött az óra! — kiáltott fel minden félelem nélkül egy ünnepélyes hang.

Az emberek csodálkozva néztek körül. A hang felülről, egy halom tetejéről jött. Olinthus állott a halom tetején, körülötte gyülekeztek keresztény hívei Apollo templomának a romjain.

A látát okádó tűzhegy félelmes háborgásának közepette magasztos nyugalmával, ég felé emelt kezeivel mint egy próféta állott. Az imént a tigris körmei között kellett volna a vérszomjas tömeg gyönyörűségére istentagadás miatt elvéreznie, s ime most prófétája a kétségbeesettek ezreinek.

Mily rémesen hangzott ajkáról a komor ige:

— Ütött az óra!

A keresztények utána mondták e szavakat. És ezer meg ezer ember adta önkénytelenül szájról-szájra . . . az asszonyok, gyermekek és aggok kivétel nélkül:

— Ütött az óra!

Ebben a pillanatban vad, fájdalmas, félelmetes ordítás reszkettette meg a levegőt — az afrikai homoksivatag rettentő tigrise rohant a tömeg közé, nem vérengző szándékkal, hanem félelmében, menekülés céljából — a tömeg megdermedt . . . Azután következett a földrengés — nyomban reá éjjeli sötétség terítette szárnyait Pompéjire.

Újabb menekülők érkeztek. Arbaces rabszolgái jöttek a kincsekkel telt ládákat czipelve, a melyeknek immár nem volt gazdájuk. Fáklyáik elaludtak, csak az egyik lobogott. Sosia tartotta kezében azt az égő fáklyát. Sosia reá ismert Nydiára.

— Mi hasznát veszed most szabadságodnak, szegény vak teremtés? — kérdezte tőle.

— Ki vagy? Nem láttad Glaukust?

— Néhány percczel előbb láttam őt.

— Légy áldott! . . . Hol láttad?

— A forum egyik oszlopának az alján feküdt — talán holtan, talán haldokolva — szembe akart szállani Arbacesszel, a ki immár senkinek sem fog többé ártani.

Nydia nem szólt többé egy szót sem. Félrelopózott, elosont a tömegből s a városba vissza-indult. Elérkezett a forumra, megtalálta az oszlopot, lehajolt, körültapogatózott — és nevéen szólította Glaukust.

Gyöngé hang válaszolt:

— Ki szólít engem? . . . Az árnyak hívnak? . . . Megyek már, megyek . . .

— Kelj fel Glaukus, — kövess engem . . . nyújtsd a kezedet — megmentelek téged.

(Folytatása következik.)

Fejérváry Géza báró.

A magyar honvédelemügyi minisztert, Fejérváry Géza bárót, katonai szolgálatának félszázados évfordulója alkalmából a magyar király a *Szent István-rend nagy keresztjével* tüntette ki. Együttal meleghangú szavakban adatta tudtára, hogy az uralkodóház és a magyar haza érdekében kifejtett nagy munkásságával mennyire meg van elégedve.

Ennek a nagyszabású ünnepeltetésnek főleg katonai jellege és jelentősége van. Fejérváry Géza a császári seregben kezdette, mint főrangú katonának a fia, hadiszolgálatát ezelőtt félszázaddal. Vitéz és hős katona volt. Az olaszok ellen viselt háborúban tüntette ki magát, s e vitézségével szolgált reá az első érdemrendre. Mikor pedig a békeséges idők beállottak, Fejérváry Géza bárónak új működési tere nyílt: reá bízták a magyar honvédelemügyi miniszteri tárczát, s tagja volt, s az ma is, a magyar kormányának.

A magyar honvédség szervezése és gyarapítása körül vannak érdemei, s adja Isten, hogy e téren még sokáig és áldásosan működjek, mert a magyar hazának e téren tehet a legtöbb szolgálatot. Hadi érdemeinek e szép elismerését hadd fokozza idővel, sőt ha lehet szárnyalja is túl a magyar nemzet hálája és szeretete, melylyel megjutalmazza a magyar honvédelmi minisztert, mint a magyar honvédség felvirágoztatóját.

*

Komlóskeresztesi Fejérváry Géza báró 1833 márczius 15-dikén született Josefstadtban. Atyja tábornagy volt, ő maga is katona-iskolába került Bécsűjhelyre, s innen 1851-ben, mint alhadnagy lépett ki. Különféle ezredeknél szolgált 1859-ig mint hadnagy és főhadnagy, akkor előléptették századosnak, s részt vett a solferinói ütközetben. Vitézségével annyira kitűnt, hogy az uralkodó a Mária Terézia-rend lovagkeresztjével jutalmazta meg a huszonhat éves kapitányt. Egy év múlva királyi kamarási, reá két év múlva osztrák bárói rangot kapott, s mint őrnagy a király szárnysegéde lett. Az 1866-diki porosz háborúban igen fontos kiküldetésekben járt el, 1868-ban alezre-

des, 1870-ben ezredes, 1872-ben pedig mint ezredes átlépett a magyar királyi honvédséghez.

Mint honvéd dandárparancsnok került a honvédelmi miniszteriumba államtitkár gyanánt. Ekkor kezdette meg reánk magyarokra nézve fontos szereplését: a magyar honvédség szervezését. A király ebbéli érdemeért ajándékozta meg magyar bárósággal. Később főrendiházi tag és

FEJÉRVÁRY GÉZA BÁRÓ.

tábornok lett. 1884-től kezdve pedig a magyar királyi honvédelmi tárczát bizta reá Ő felsége. Tizenhetedik éve miniszter. Azóta számos miniszterium megváltozott, csak ő maradt meg a tárczája mellett.

Az egyénisége iránt való általános érdeklődés és szeretet a télen nyilatkozott meg legmeghatóbban, midőn súlyos betegségben feküdt, s abból nehéz műtét után felépült. Budapest székes főváros is nem régiben választotta meg díszpolgárul.

ARANY JÁNOS.

1817—1882.

6

Irta Gyöngyösy László.

Megindító, mély melankolia, Petőfire való fájdalmas visszaemlékezés állandó alaphangja e költeményeknek, de mindjárt a forradalom után közvetlenül készül el «Katalin» és «Bolond Istók».

«Katalin» teljesen byronias. Egy kegyetlen, bős apának tragédiáját beszéli el benne háborgó lyrai részletekkel és keserű reflexiókkal. Teljesen új hang Arany költészetében. Az idylli képek költőjét az élet válságai a tragikum birodalmába hajtják. «Katalin» mellé sorakoznak a forradalom után írt lyrai költeményeinek gyászos hangjai, a melyeknek megrázó fensége szinte a porig veri le a törekeny embert, hirdelve az örök, változhatatlan gyászt és bánatot.

Mikor a zúgó hullámok lecsendesednek, a művészi nyugalom ideje elérkezik, Arany, az idylli képek nagymestere dalos tragédiákat ír. Így avatják őt saját életének tragikuma és szenvedései a teljesen lemondó, melankolikus lyra legkiválóbb képviselőjévé és a ballada Shakespearejévé.

Az előbb említett művek képezik hozzá a nagyszerű előjátékot.

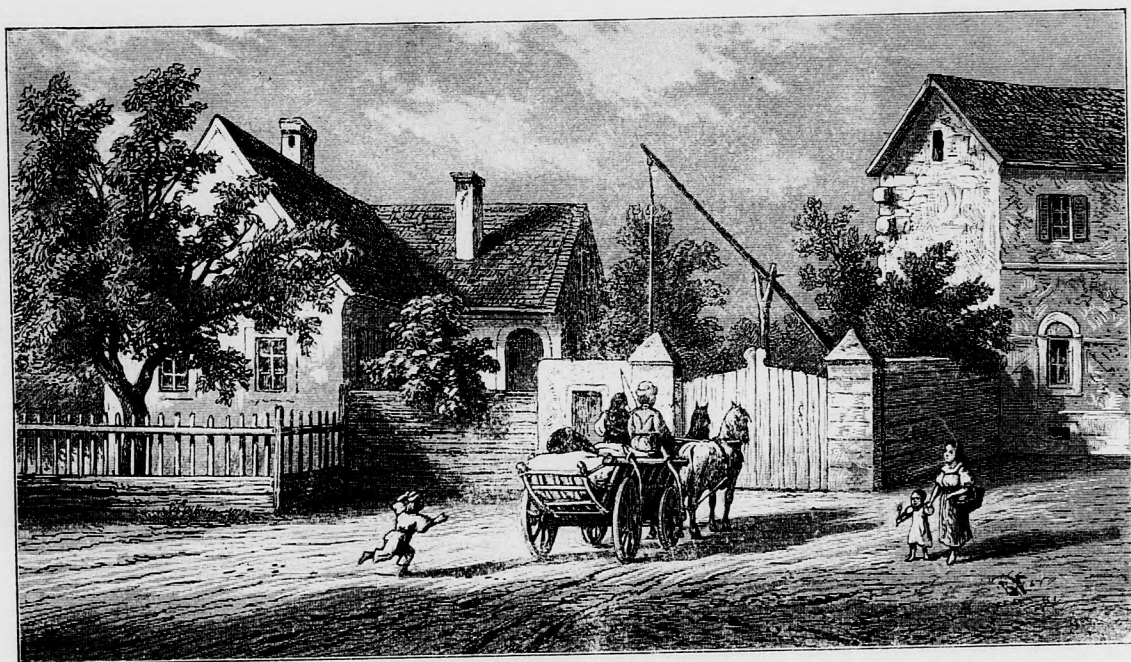
«Bolond Istók»-nak is különösen az első éneke ilyen keserű humorral van írva. De ezt be nem fejezhette. De itt van kárpótlásul másik humoros éposza: «A nagyidai cigányok». E munkáját mai napig is kevesen méltatják arra, a mennyit tulajdonképpen ér, kezdetben megjelenésekor még épen nem is értették meg. Az alsó komikum birodalmába küldték, aljassággal vádolták. Csofálatos, pedig annyira jellemző magyar tulajdonságból fakad ennek az ere, úgy visszatükrözi a magyar társadalomnak a forradalom után való hangulatát, hogy mindakét tekintetben kevés munka hasonlítható hozzá s a magyar fajnak ezt a természetét egy költő sem fejezte ki hívebben, mint épen Arany János «A nagyidai cigányok»-ban. Nagy komolysága, mély érzése van a magyarnak, de érzése, öröme bizonyos korlátok közt jelentkezik, s mindig iparkodik rajta uralkodni komoly józanságával. De a mély érzésű embereken gyakran megesik, hogy a mi a legszentebb előttök, azon gúnyolódnak, mintha magoktól szégyelnék érzékenységet s büszke daczosságok rejtegeti ezt úgy mások, mint magok előtt. Ilyen daczos, elkeseredett vidámság, hogy úgy tegyem ki ciznikus humor nyilatkozik ebben

az époszban: a forradalom után való magyar társadalom hangulata, a mely véget nem érő mulatságokban tüntetett fájdalma ellen, mintha ellenségeinek ezzel is bizonyítani akarta volna: hogy semmi se fáj, azért se fáj! Ez a jellemzően úgy mondott sirvavigadás állapota. «A nagyidai cigányok»-ról maga mondja a szerző, hogy a szent romokon maga az egész világ s hazája ellen vádat emelve az óriási küzdelem után kétségbeesett, hosszú kaczagásra fakadt.

De Arany lyrájának is egyik legjellemzőbb s legkiválóbb sajátossága a humor, a mely legelső ilyen mű versétől «Író szobám»-tól kezdve az

IV.

Eddig van Arany szenvedésekben, külső, változatos eseményekben gazdag élete, de a sok csalódás mellett a boldogság se került el kis tanyáját. Élete azontúl külső eseményekben feltűnően szegény, a képzelődés, a vérmes reménykedés, a mely eddig is alig-alig hogy elkapta, ezután épen nem játszik szerepet szomorú napjaiban. Csak a folytonos szenvedés volt állandó társa. A jobb jövő után való vágyakozás, a melyben töredék munkáit befejezni akarta, mindig erős volt ugyan benne, de a sok csalódás után Arany

ARANY JÁNOS LAKÁSA NAGYKÖRÖSÖN.

«Őszikék», «Ez az élet...» című verséig élete végéig kíséri a költőt. Ez adja meg lyrájának az eredetiséget, nagy becsét, mert míg hazafias lyrájával Tompa jobb darabjai érték dolgában versenyeznek, sokféle humoros, lyrai költeményeivel páratlanul áll irodalmunk történetében.

Arany e nemű költészete teljesen eredeti és magyar. Idegen költők hatásának nyoma se látszik rajta. Teljesen nép nemzeti alapon áll. Naiv népköltészetünk, a hol a dolog természete szerint csak egyes töredékeit találjuk a humornak, szellemétől erősödik ily nagygyá! Egy-egy népdalszerű akkordot majd mindegyik ilyen mű költeményében találunk. És hozzá a nyelv erős magyarsága és aranytömörsege!

e célja elérése végett valami döntőbb dologra képtelen volt. Csendes lemondással, mély szomorúsággal viselte a rászakadt jármot, s kétségbeesve látta, hogy írói munkálkodása sokszor éveken keresztül szünetel. Csak magában főtt, emésztődött... Évről-évre, napról-napra komorabb és szomorúbb lett.

Száműzetés volt rá a körösi tanárság, de mily kötelességérzettel viselte az igát. Pedig a tanári kar és különösen a költők lévő író- és poeta-emberek mindent elkövettek, hogy Arany jól érezze magát új lakóhelyén. Szász Károly és Mentovich Ferencz kollégái hiába iparkodtak Aranyék túlságos aggodalmait eloszlatni. Rémülve látta ez a takarékos házaspár az átköltözés nagy költségeit

s úgy vették észre, hogy 550 forint fizetésből lehetetlenség Kőrösön megélni. Még egynehány napi körösi tartózkodás után is sok bajt látott ott, a mi lesújtotta. Jobb szeretett volna már «szalontai semminek, mint körösi tanárnak maradni». Lelke már az első hónapokban visszasírt Szalontára. Ott a körösi nagyságoknál látogatásokat tenni, beszélgetni a felső-alsó gimnáziumba, idegen, kíváncsi orczákkal találkozni mindennap, a kik kielégített kíváncsiságok mellett lenézték a tanárembert, mindmegannyi tüske volt érzékeny lelkének.

Pedig a tanításhoz mind gyakorlata, mind pontos lelkiismeretessége meg volt. Hiszen ifjú korától kezdve gyakorlatilag foglalkozott vele. De a kicsinyes, aprólékos dolgok, a melyek a tanítás óráin napról-napra előfordulnak, elfásították, közömbössé tették különben is révedező, el-elboruló lelkét. Arany hatása azonban a körösi iskolára így is mély és tartós volt. Tanítása sikerét nagyon előmozdította, hogy tanítványai, a kik igaz legnagyobb részben felsőbb osztályú tanulók voltak, teljesen fel tudták fogni azt a hasznot és szerencsét, hogy ily kiváló költő vezetése alatt tanulhatták a magyar irodalmat és latin nyelvet. Óráin a legnagyobb rend és csend volt, pedig Aranyak volt egy nagy hibája, a mely más tanárt szinte képtelenné tett volna a fegyelem fentartására. Nagy mértékben közellátó volt, s azért még sem volt oka rá, hogy a tanulók rendetlensége miatt panaszkodjék.

Előadó módja is egyszerű, minden czikornya nélkül való volt. Halkan, lassan beszélt, de a mit mondott, az tartalmas volt. Különösen *Csokonait*, a ki kedves költője volt, nagy lelkesedéssel magyarázta, *Petőfi* költészetét, életét már ellágyuló érzések közt tárgyalta, hozzá írt leveleit is megmutogatta az ifjúságnak. Csak a maga írói munkásságáról hallgatott, az is nagyon kellemetlenül érintette, ha tanítványai verseiből szavalgattak.

Igen komoly volt a katedrán. Alig nevetett hangos kacagással. Még az első években olykor-olykor megcsillagította humorát, de később a merevségig komoly lett. Elégületlensége is napról-napra nőtt, bár kötelességét bámulatos pontossággal teljesítette, rossz professzornak fogta magát. Kéthetenként 120—140 dolgozatot javított bámulatos pontossággal, hozzá még a tanítás órái, bizony a mi azonfelül megmaradt az időből, az pihenésnek is elkelt. Ez az állapot írói munkálkodásának is szárnyát szegte. Nem sokat dolgozhatott. Az első két-három esztendőben olykor-

olykor még a társaságban is megfordult, többnyire azonban csak kollégái között. Különösen *Szász Károly* volt a lelke az ilyen összejöveteleknek. Ebben a bizalmas körben Arany még fel is derült, de később ez is csendesen elmaradt. A tanárok változtak, az újak közül legfeljebb *Szilágyi Sándor* lett bizalmasa, a kivel még el is tréfálódzott.

Többnyire odahaza üldögélt, olvasott, dolgozott. Sétálni legfeljebb a körösi szép, árnyékos temetőbe járt. Ilyenkor kampós nádbotját karjára akasztva, mint erős dohányos, mindig magával vitte pipáját, az aczél, kova-taplót, de a városban soha sem gyújtott rá, csak mikor kiért onnan, akkor esiholt ki. Többnyire magányosan sétált elmerülve gondolataiban. Ilyenkor nem igen látta a járó-kelőket, s ha valaki köszönt neki, hanggal soha se köszönt neki vissza, csak a kalapját emelinté meg.

Az alkotmány hajnalának ideje Aranyt megromlott egészséggel s teljesen tönkrement kedéllyel még Kőrösön találta. A körösi iskolát addig is egyes kiváló emberek, különösen *Tanárky Gedeon* befolyása emelte olyan hirre, a milyenben volt. A szabadabb időben, mikor már a kormány beavatkozásától se kellett annyira tartaniok, Kőrösön az a szó kezdett járni, minek a híres ember, úgyszólván, mihelyt jobb kenyér akad, a körösi fiúkkal kell megrakni a katedrákat, a kik itt is fognak maradni. A demagogia meg azt harsogta: minek az a sok ingyenélő, térjünk vissza az egy tanáros rendszerhez! A fej- és fülzúgásban szenvedő Aranyt ezek a beszédek végképen elkeserítették. A mit életében soha sem tett, Csengery Antal jó barátjához fordult azzal a kéréssel: nem lehetne-e neki Pesten, mint lapszerkesztőnek próbálkozni? Csengery e tervvel összekötötte az akkor újra megújító Kisfaludy-Társaság igazgatóságát. Így szabadult meg Kőrös-től. Arany fellelegzett, mint a kalitkájából kiszabadult rab madár...

Arany ismeretsége *Tompával* nagykörösi tartózkodása idején szövődött igazi, benső barátsággá. Azelőtt csak leveleztek. *Petőfi* ismertette meg őket, a ki hamarosan össze is vezett *Tompával*. A konok pap és az izgatott költőember haraggal vált el egymástól, hogy soha többé az életben ne találkozzanak. *Tompa* 1852-dik év február 20-dikán délután egy pesti útja alkalmából kereste fel Aranyt. Fehérmegyei poétának mutatta be magát, de Arany rögtön sajdította: ki lépheti át háza küszöbét, mire *Tompa* elnevette

magát. *Tompa* még ekkor külsejére nézve is rendkívül izmos, szép férfiúnak látszott, de csak látszott. Vérében volt a baj. Már a forradalom idejében súlyos beteg volt. Pozsonyban kétségbeesve nyitott *Hofteli* híres homeopathához, hogy neki meg kell ölnie magát. Az orvos ekkor küldte *Grefenbergbe* vizkúrára. Ez időben azonban mint vig ember mutatta be magát. Vidámsága mindenkit elragadott. Arany csodálkozott a legjobban, hogy ez a vidám fiú hogy írhatja azokat a szomorú verseket, hogy panaszkodhatik annyit testi bajai miatt, mikor a körösiek nagy bámulata-ra egy francia játszma 32 leveles kártyát összefogva kettészakítani, vagy egy patkót *S-sé* görbiteni neki semmi se volt.

Ezután már nemcsak levélben érintkeztek, de többször kölesönösen meglátogatták egymást.

Arany lelkében *Tompa* *Petőfi* helyét foglalta el. Az ő szent emlékezete forrasztotta össze lelküket. *Petőfi* hármójukszövetségét költői triumvirátusnak mondta. A forradalom vihara után ketten

maradtak mint két fenyőfa megtördelve, megzilálva, apadó reménységgel, de a költészet szent hivatásával ébresztgették az elalélt nemzetet.

Jellemökben sok egyező vonás is volt. Egyformán érzékeny volt mindkét poéta. Mindkettőjüket bármilyen kiesiség is vég nélkül bántotta. De míg Arany magában főtt, megadással viselte a reá mért kisebb-nagyobb csapásokat, *Tompa* ilyenkor szenvedélyesen kitört, környezetének sokat kellett kiállania, sokszor eltűrnie szenvedélyes kifakadásait. Míg az óvatos, türelmes Arany se menekülhetett meg az efféléktől. De *Tompa* is, mint Arany, bizalmas kis körben a szilajságig jó kedvű tudott lenni, s a vig adomák elmondá-

sában szintén nagy szer volt. Ilyenkor mindig hamiskás mosoly jelent meg a bajusza végén, a mi biztos előjele volt, hogy Arany «*Miská*»-ja megint dévajkodik. E mosolygásra való visszaemlékezés is Aranyt körösi magányosságában jóleső, csendes derűtségre indította.

Mindakét költő kereste a magányosságot. E természetök az évek haladásával csak nőttön-nőtt. Arany élete utolsó tizedében szinte ijedős zavarba jött, még ha régi barátjai közül is valamelyik

felkereste. Meglátzott rajta, hogy nagyon is terhére van, ha magányosságát zavarják. De csendesen élt szenvedései emlékeinek. *Tompa* utolsó évei epés türelmetlenséggel teltek el, különösen egyetlen fiának halála után teljesen kétségbeesett, s folytonos lázongó kifakadásokkal telt le élete.

Az öngyilkosság gondolata nem egyszer kísértette meg. Arany a fővárosban is falusi, elhúzódo ember volt, *Tompa* a falun lehetséges kisebb körtől is elszakadva élt. De míg Arany magányosság kedvelésének oka a társaság-

ban nem forgott ember félszogsége, a mindjobban elhatalmasodó búskomorság volt, *Tompával* az ingerlékenység s az önérzet utáltatták meg a társaságot. Nemcsak érzékeny, de túlságosan önérzetes is volt. Még a kicsiséget vagy ártatlan tréfát is nagy sértésnek vette. Ez az önérzet volt az oka, hogy *Hanvárol* soha se kívánczolt el. Szívesen hívták papnak *Szentesre*, *Miskolcra* és máshová, soha egyiket se fogadta el. Magaszörű forma emberek társaságában érezte magát jól. Úri társaságokban könnyen mellözöttnek hitte magát, mi aztán teljesen kedvét szegte. Sokan ezt arra magyarázták, hogy nem érez magában tehetséget a városi papságra. Pedig ez csak feltékeny önér-

ARANY JÁNOS 1856-BAN. — Barabás Miklós rajza.

zetének hozott áldozat volt. Még árnyékát is kerülni szeretne annak, hogy valamivel megsértés, esetleg egyik-másik hatalmát vagy egyéb kiválóságát éreztesse vele. Papi tisztségekre se vágyott épen túlságos érzékenységnél fogva. Megmaradt hallgatag tanácsbírónak, a minnek kezdetben megválasztották, míg szerényebb tehetségű paptársai szerepeltek a gyűléseken.

Arany, a szinte túlságosan érzékeny Arany, a maga csendes, lemondó modorával tudott elbánni vele. Rögtön tisztában volt hosszas, személyes ismeretség híján is barátja természetével. Végtelen gyöngédséggel tudott vele elbánni. Valóban Arany több volt Tompával való viszonyában a barátnál. Szenvedéseinek csillapítója, őrzője, gondozója. Mindezt oly gyöngédséggel tette ő a szintén szenvedő, hogy mélyen meghat, megindít önzetlensége. Innen van, hogy bár szenvedéseit nem titkolja Tompa előtt, hiszen előtte titka nincsen, főgondja mégis arra van, hogy barátját csillapítsa, vigasztalja. Erre az évek múltával, mikor Tompa szenvedései mindig nagyobbak lettek, türelmetlensége, elkeseredése pedig majd az örültségbe, öngyilkosságba kergették, fölötte nagy szükség is volt. Az a kis levél, a mit Tompa halála előtt pár nappal küldött neki, barátságoknak és Arany nemes szívének márványnál, drágakőnél becsesebb és mélyen megindító emléke.

Arany János kisebb költeményei lyriaiak és epikaiak különösen kőrösi tanársága idején szaporodtak meg; nagyobb számú ilyen verseket később sokáig nem írt, csak élete alkonyán szinte bámulatos termékenységgel szerezte meg e gyűjteményét. A forradalomig *«Czakó sárján»* című mély melankoliájú költeményén kívül, a mely mintegy előrevetett árnyéka későbbi lyrájának, más lyrai költeményt, a mely ezt a nevet igazán megérdemli, nem is írt. Ez időből való kisebb költeményei jobbra értékes kisebb, epikai művek, előstudiumok a balladakorszakhoz. Régen túl volt az ifjúság idején, a mely a lyrának leginkább kedvez. Úgy mondják, hogy a lyra igazi korszaka elkallódott volna Arany életéből. A harmincz éves férfi mintha már kinőtt volna a lyrából. Úgy is van, hogy egy gyermekkori halottas versét leszámítva, ifjúsága zsenge korából, egyéb lyrai költeménye nem maradt meg. A hagyomány egyik érdemes tanúja, Szilágyi István ugyan azt állította e sorok írója előtt, hogy Arany egy esomó verset írt ifjú korában feleségéhez: Ersegy Julianához. Megvannak-e ezek a versek, vagy végkép elkallódtak, nem tudom, nem tudhatom.

De azt tudom, hogy a lyrai tehetség, vagy ennek közvetlen bensősége harmincz éven túl is megmarad, s megmaradhat, a mint az irodalomtörténeti példák bőven mutatják.

Úgy gondolom, Arany lyrájának sajátosságait jellembebi tulajdonságaival kell és lehet megmagyaráznunk. (Folyt. köv.)

KÉPEK AZ ÁLLATVILÁGBÓL.

A vadállatok szelidítéséről.

Elbeszélvén az elébb a tigris féktelen vadságát, ki gondolná, hogy ezt a veszedelmes fenevadat is nemcsak meg lehet szelidíteni, sőt különféle mesterkedésekre is betanítani?

Pedig hát lehet. Nemcsak ezt, hanem valamennyi vadatársát, az oroszlánt, medvét, párducot stb., a szelidebb természetűekről nem is szólva.

Mindjárt elmondjuk különben sorjára, csak egy kis figyelmet kérünk.

Hogy az állatot egyáltalában szelidíteni lehet, sőt bámulatraméltó dolgokra is megtanítható: ez is csak a hibásan «oktalan»-nak nevezett teremtmény értelmessége, gondolkozási, megfontolási tehetsége mellett tesz bizonyosságot.

Az állatokat szelidíteni s különféle fogásokra megtanítani már a legrégebb korban is szokásban volt. S pedig korántsem a kutyát, vagy egyéb háziállatot értve, hanem igenis a legvadabbakat, legveszedelmebbeket.

Különösen a rómaiak viték sokra, a kiknél az oroszlán és tigris nem épen ritkán, szinte háziállat számba ment és fel van jegyezve, hogy több híres államférfiút az utczán egész szabadon járó oroszlánok kísérettek, a mit ma ugyan senki se merne megpróbálni. A Bacchus-ünnepélyeken pedig a felékesített kocsit szelidített tigrisek húzták a néptől hemzsegő utczákon keresztül.

A középkorban azonban már alig van annak nyoma, hogy valaki állatszselidítéssel foglalkozott volna s ez a mesterség csak a legújabb időben kezdett ismét feléledni. És ugyancsak nagy csodának tekintették, midőn néhány évtizeddel ezelőtt egy Kreuzberg nevű állatszselidítő oroszlánt, hiénát, kutyát és egy bárányt együvé bocsájtott, a tigrist és oroszlánt egy tárlól etette, végre pedig a fejét egy roppant nagy oroszlán tátott szájába dugta, a nélkül, hogy valami veszedelem történt volna.

Ezután egymásután tűntek fel az ügyesnél-ügyesebb, merészebbnél-merészebb állatszselidítők, a kik sokszor valóban bámulatos mutatóvá-

HENGERT GÖRGETŐ SZÜRKE MEDVE.

nyokkal mulattatják az ilyesmik iránt érdeklődő közönséget.

S hogy mi mindenre képesek ma már a kiválóbb állatszselidítők, meggyőződhetünk róla, ha csak egy pillantást vetünk is ide vonatkozó képeinkre.

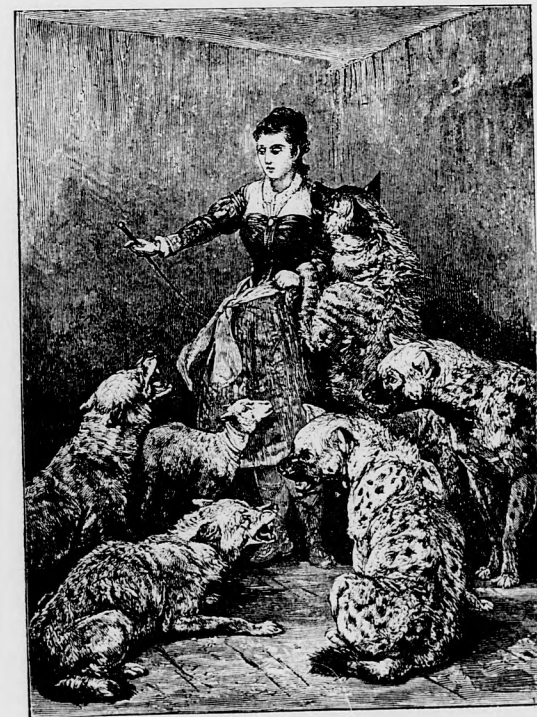
Látjuk ott a szörnyű vad és veszedelmes szürke medvét egy fahengeren állva szépen odább görgetni magát, oly ügyesen, hogy soha el nem veszi az egyensúlyt, sem pedig le nem esik. Czélba lövő jegesmedvét is látunk, mely egy megerősített pisztolyt süt el a fogával. A szörnyű vad tigris is egész kedélyesen kerékpározik. Szépen rááll az eszközre, első lábaival szabályosan hajtja azt, míg hátul egy kutya tolja, egy másik tigris pedig gyalogszerrel kíséri a különös menetet, melyben szemlátomást gyönyörűsége telik. De megtanítják még a tigrist arra is, hogy egy magasra helyezett gerendán nyugvó gömbre ugorjék s azt maga alatt a gerendán végig görgeesse, a mit nagy ügyességgel meg is cselekszik.

Hogy az erdei medvét táncolni megtanítják, az nagyon közönséges és ismeretes dolog, hogy pedig a majmot igen ügyes kötéltánczossá képezik ki, az még csak fel sem igen tűnik, ismervén ezen állat rendkívüli tanulékonyágát s tudván, hogy a mászkálásban különben is nagy mester s az egyensúlyt az ágakon való leggyorsabb ugrándozása, futkározása közben sem igen szokta elveszteni.

Hát a büszke oroszlánt, a sivatagok eme rettegétt fejedelmét mi mindenféle rászoritják! Abroncon ugratják keresztül-kasul bohóc módra s pedig tigrisek, párducok társaságában, melyekkel még csak össze sem szabad verekednie. Megtanítják szintén kerékpározásra is, a mit a budapesti állatkertben is láthatni, hol egy hatalmas him oroszlán a legnyugodtabban hajtja a kereket, sőt mellé még azt is eltűri, hogy ezalatt a fején kakas üljön. Ugyancsak itt székekre felül négy him oroszlán, honnan a szelidítő parancsára valami állványon foglalnak helyet s csendesen megvannak ott, míg egy kutya keresztül ugrál rajtuk. Majd vezényszóra csomóba lehevernek s meg sem mozdulnak, midőn a szelidítő végig fekszik rajtuk. Egy pedig úgy van kitanítva, hogy székéről a viláért sem jön le, míg csak szelidítője a hátára nem veszi.

Az óriási testű elefánttal valóságos bohóc munkát végeztetnek, sőt a tengerek sajátosság lakói, a fókák se kerülik el sorsukat; ökelmüket is megtanítják dobolásra, gitárpengetésre, revolverrel való lövöldözésre, sőt pipázásra is.

De hát hogy lehetséges mindez, miféle mesterséggel lehet az állatokat ennyire vinni? Legtöbb embernek bizony sejtelve sincs róla, vagy azt hiszi, hogy csakis ütéssel-veréssel, kegyetlenkedéssel sikerül az állatokat betanítani.

ÁLLATSZELIDÍTŐNŐ ÁLLATAI RÖZT.

Lássunk azért egyet-mást az állatszelistési és tanítási eljárásokról.

Tehát az állatszelistés tulajdonkép igen egyszerű dolog, semmiféle boszorkányság nem kívánatik hozzá, hanem azért mégis nagyon nehéz dolog ez. Mindenekelőtt roppant türelem, nagy kitartás szükséges, e mellett pontosan kell ismerni minden egyes állat természetét, hajlamát, szeszélyeit. Ezek nélkül hasztalan fogna bárki is állatszelistéshez.

És különös, hogy a fogságban született vadállatok megszelidítése vagy éppen betanítása sokkal nehezebb, mint azoké, melyek a vadonban nőttek fel, de még elég fiatalon fogságba kerültek. Ezekből lesznek a legjobb és legengedelmesebb tanítványok, míg amazokkal alig lehet valamire menni, miért is fogságban született vadállat szelistésével csak ritkán és szükségből foglalkoznak.

Különben vén állatok minden esetben teljesen taníthatatlanok.

Már most hogy kezdik meg a szelistést?

Így: a mint a még eléggé fiatal vadat befogják, első gondja a szelistőnek, hogy azt magával megismertesse és szeretetét, ragaszkodását megnyerje. Ezért gyakran oda áll a kalitkához, nyájas, hizelgő szavakkal beszélget a vadállathoz, majd apró darab hússal kedveskedik neki, utóbb pedig óvatosan meg is simogatja. Mikor pedig látja, hogy az állat megbarátkozott vele, jövedelekor örömet árul el, akkor egyszer csak azzal lepi meg, hogy hirtelen maga is belép a fenevad kalitkájába, mely ilyenkor rendszerint láthatólag elsodálkodik, zavarba jön s a kalitka másik részébe húzódik.

A szelistő azonban eleinte csak igen kevés ideig tartózkodik a kalitkában, sőt minél hamarabb vissza húzódik.

A látogatások aztán egyre hosszabbak-hosszabbak lesznek, majd a szelistő egész közel is megy az állathoz, megsimogatja azt s ha jó kedvét látja, játékba is ereszkedik vele. Ha aztán már ennyire jutott, akkor lassanként megkezdődhetnek a különféle gyakorlatok is.

Durvasággal, kegyetlenséggel kevésre lehetne menni s ma már a drótból font ostort csak másodrendű szelistők használják, valamint a pisztoly-lövessel való ijesztgetést is. Az igazi szelistő, a ki csakugyan rátermett erre a mesterségre, csak egy könnyű ostort használ, hogy azzal igazgassa az állatokat és szelidsége, nyájassága, türelme sokkal biztosabban és jobban célhoz vezet, mintha kegyetlenkednék.

Egy jeles állatszelistő különben a következőket mondja el a maga mestersége felől:

«Az oroszlanok, tigrisek, medvék, hiénák, farkasok sok tekintetben olyanok, mint a gyermekek; néha minden esekélyiségért megharagusznak, de aztán okkal-móddal, könnyű szerrel megbékíthetők s rávehetők arra, a mit akarunk.

Ez azonban csakis az emberséges szelistésre áll. Mert van durva szelistés is, — folytatja az illető idomító — a mit azonban ma már csak kontárok alkalmaznak. A durva módszer szerint a szelistés úgy megy, hogy az elfogott állatnak sózott húst adnak enni, de a vizet egészen megvonják tőlük, míg nem a szegény állat a szomjúság kínjai miatt már majdnem elpusztul. S ekkor lép be hozzá egy vödör vízzel a szelistő és a szomjas állat mohón esik neki a víznek, az embert pedig nem bántja. Így folyik ez egy darabig, míg végre a szegény vad megszokja jóltevőjének tekinteni kegyetlen kínzóját.

E durva módszerben a tanítás is méltó a szelistéshez. Ennél az állatot a kalitkában drótkorbáccsal, lövöldözésekkel ijesztgetik s zaklatják egyik sarokból a másikba, miközben kényszerülve van a bronzon, vagy egyéb akadályon átugrani, már a mire t. i. be akarják tanítani.

Természetes, hogy ez a módszer nemcsak az állatra nézve kínzó, hanem az emberre is igen veszedelmes. Mert itt a már egészen kitanult állat is nem jó kedvből fogja a maga mutatványait megcsinálni, hanem félelemből, rettegésből és elfojtott dühvel s ezért a szelistő minden pillanatban ki van téve annak, hogy az állatban a düh, a boszúvágy felülkerekedik a félelmen. Ekkor pedig jaj az embernek.

Én a szelid módszer híve vagyok — folytatja az említett szelistő — s azt akarom, hogy az állat ne félelemből és kényszerűségből, hanem saját kedvből csinálja a mutatványokat. Első dolgom minden egyes állat természetét, szeszélyeit pontosan kiismerni és ahhoz alkalmazkodom.

Tág kalitkába ereszttem ki az állatokat, elfogulatlanul közéjük megyek s megkísértem játékba ereszkedni velük. Egyik zsebem bőrrel van kibélelve s tele apró húsdarabokkal, a melyekkel aztán azt az állatot jutalmazom meg, a melyik szépen viseli magát és engedelmes. Ha medvék is vannak, azoknak jutalmul ezukrot, diót s egyéb csemegét adok.

Minden reggel így bánok tanítványaimmal, engedem őket egymással is játszani. Természetesen mindehhez igen nagy óvatosság szükséges.

ges. Nem azért pedig, mintha az ő rosszindulattól félnék, hanem igenis óriási erejüktől és túlságos bizalmaskodásuktól. Rosszindulatból soha sem tett még nekem egy vad sem semmi rosszat, hanem igenis játékból és kedveskedésből. Mert bizony oly szörnyű erő lakik ezen állatokban, hogy ha pl. egy két éves oroszlan játékból valakire ráugrik, nagyon könnyen betörhetik az embernek egy pár oldalbordája. Egyszer egy jó kedvében ide s tova ugrádozó oroszlan

ÁLLATSZELIDÍTŐ MUNKÁBAN.

meg találta a lábamat súrolni ugrás közben s bizony megfektüdtem a gyöngéd érintkezést. Máskor meg egy oroszlan szintén csak játékból a vállamra csapott hatalmas tenyerével, mire a kalitka másik részébe buktam s hosszabb ideig nagyon beteg lettem utána.

Ezért óvakodom aztán, hogy az efféle játék közben valamelyik állat rám ne ugorjék, vagy barátságosan meg ne tapogasson.

A ki különben azt hinné, hogy minden állat alkalmas a kitanításra, az nagyon csalatkozik, mert ezeknél is ép oly különbözők a tehetségek,

képességek, akár csak az embernél. Vannak közöttük nehéz felfogásúak, mogorvák, kedvetlenek, mérgesek, türelmetlenek s ezek sem szelistésre, sem betanításra nem valók. Mihelyt pár napig foglalkozik velük az ember, mindjárt észreveszi ezt s az ilyenekkel nem is tölti az időt. Viszont észreveszi csakhamar a tehetségeket, jóindulatuakat és ezekkel aztán sikeresen is fog működni.

Egyébiránt az állatszelistést megtanulni nem lehet: erre születni kell s a kiből nincs tehetség az állatokat gyorsan kiismerni, aztán hiányzik nála a türelem, szelidség, bátorság, az ugyan hiába próbálkoznék meg az állatszelistéssel. Nem szabad azonban felejtetni még a legrátermettebb szelistőnek sem, hogy ha az állat rossz kedvű, nagyon éhes, vagy étvágya nincs, akkor magára kell hagyni s nem erőltetni tanulásra, mert könnyen rossz vége lehetne.

A szigorú fegyelem tartása is elkerülhetetlen, különösen akkor, ha a különféle állatok össze vannak eresztve. Ilyenkor úgy a túlságos barátkozást, mint a ezivódási vágyat idejekorán kellő korlátok közé kell szorítani.

Ez pedig nem könnyű dolog, mert az állatok közt éppen úgy meg van a rokonszenv és ellenszenv, akár csak az emberek közt s az egymáshoz vonzódnak játék közben ép úgy összeveszhetnek, mint azok, a melyek gyűlölik egymást.

(Vége következik.)

FALUN.

Elő, elő ti gyermekcipók, fujjátok a régi kedves nótákat! — kis pajtásaim, kik itt játszótok elöttem a poros uton, magas hegyecskeket ugrálva át galyparipáitokon, csak daloljatok, daloljatok. Szálljon az ének, mint a madárdal a himes mező fölött! Könnybe lábad a szemem, hallgatva a ti nótáitokat, melyeket selypítve, ártatlan ajakkal énekeltek. Ne szünjön meg az ének, visszhangozzék tőle az erdős bérczoldal; mert édesebb ez a dal mindeneknél.

Én értem a ti nyelveteket, a ti dalotokat, szívembe száll minden szó, minden hang, tudom, hogy kis lelketek csendes, boldog világából száll az ki, mint az énekes madár csattogó dala fészékéből. Szeretet szól belőle, igaz szeretet ártatlanul, igazán. Ezt a szeretetet érzem, hogy lángra gyúl bennem, ha titeket nézlek, titeket hallgatlak.

Itt van ez a csöpp világ: egy falu hossza, két erdős bércz határolja; egy poros út, melyben még nyomot hágy apró lábatok is, ez a ti fényes utcátok: egy csöpp patak, mely alig-alig vet habot a tarka kavicsokra, a ti nagy tengertek; két sor apró

házikó fecskéfészkes ereszével, a ti fényes palota-sorotok, ez minden, a mit kis lelketek beláthat, és ti mégis oly boldogok vagytok, édes gyermekek.

Részt kérnek a boldogságtokból most óh, de én is építettem porhegyeket, nekem is volt ilyen apró kis patak, én is daloltam, az uteza hosszát futva, gondtalanul, az én álmaimat is beragyogta zsalus házunk ereszének sok apró fecskéfészke, én is voltam kis falu lakója. Nem kérek részt a boldogságtokból, legyen mind a tiétek meséivel, kicsi fészkelivel, álmaival egészen, csak játszatok, játszatok, a mi volt az én világom, az a tiétek most. Elég boldogság az is, hogy újra itt lehetek köztetek ebben a csöpp falu-fészkekben, hol elfelejttem a zajt s végig álmodtam boldog gyermekkorom, hol tisztán eseng a dal, jó lélekből jön a szó, hol a kis harang is oly áhitattal, oly szeliden szól, hogy imára nyílik ajakam.

Milyen más világ ez itt, az a külső a tenger, ez egy csendes tó árnyas erdő közepén, ez egy kis kert, a melyben halkan beszélnek a virágok s álmódozva sugdos a szellő, amaz a vásár piacza zajos emberárjával, az árút kínálók s vevők alkudó lármájával.

Ily csendes világról álmodtam én valamikor, ennek az álomnak képe száll lelkembe, mikor fáradtan menekülni óhajtok a esapkodó, ostorozó élet-árból. Megnyugvás, béke ül itt mindenben s az a csodás összhang, mit csak a természet közelsége adhat. Árnyas fák között állnak a kis bogárfedelű házak, virágos kis kert van mindenik előtt. A kis kertben egy-egy rózsafa, nagybokros rozmaringok, illatos rezedák s hosszú karókra futtatott cifra bab, mik hamiskás kíváncsisággal nyúlnak az ablakig piros virágú száraikkal.

A kiugrás ereszü házak mellett az udvar a nagy szellős pajtával, melynek gerendái mögött sok verébfészkek van; a szögletben a nagy gémes kút hosszú válujával. Itt egy kis csengős bari, amott egy sereg tyúk a kényesen lépegető kosztros kakással, csöpp pocolyában libák gágognak s kaesák járkálnak.

A nagy sötét lombú eperfa komolyan néz az udvar népére, meg-megrázza piros bogyókkal telt ágait, hull a szem, versengve siet a sok apróság érte.

Egy lélek sincs az udvaron, a ház ajtaja zárva, a munkának van most ideje, apró, nagy dologban van.

Egy-egy koesi döcög végig a poros úton, lassan halad, teherrel van megrakva. Előtte szétrébben a gyermekhad s szomorú arccal látja, hogy tapossa szét a súlyos kerék összehordott porhegyét, szépen megépített, apró fácskákkal körülkerített kerteskéjét.

Kis pajtasaim, valamikor én is így szomorkodtam, ha játékaim munkáját szétrontva láttam. Nektek is vannak már veszteségeitek, titeket is elszomorít már a romboló kéz, mely játzó lelketek édes alkotásait összerontja. Az élet veti árnyát előre, az élet, melyről ti még semmit sem tudtok; meg se hajnalodott nektek s máris rátok, rátok

borul az éjszaka rohanó árnya. A szétrontott porhegyek nyomán fájó seb, sir nem marad, de majd, majd egyszer, ha a veritékkel épített reménység omlik össze, édes játzó gyermekek, az fájni fog, fájni nagyon . . .

A kis falu mellett emelkedő hegyoldalon, egészen odáig, hol az erdők bokrai kezdődnek, kertek nyúlnak. Mindenik egy-egy kis gyümölcsfa-erdő, mely sűrű orgona-bokrokkal van körülkerítve. Oh, milyen szép a tavasszal, egy merő fehérségbe borul az egész oldal csodálatos árnyalatával a fehér színnek. Más fehér virága van a szilvafának, olyan nagyon sápadt, barnásabb a körtéé, legfényesebb az almafák virága, legkorábban nyit a barackfa s legillatosabb is.

Mikor a nap sugara megcsillantja az ezernyi-ezer kehelyben ülő harmatesőppet, oly drága gyöngyös ragyogású lesz az egész hegyoldal, mintha egy király terítette volna oda köntösét.

Király terítette oda, király, a leggazdagabb, te, mindenek táplálója, kegyes természet!

Sötét, egybeboruló leveles ágával különíti el a kerteket hosszú pásztába az orgonabokor-kerítés. Tavasszal ezek virága is kinyit.

Orgonavirágok, orgonavirágok, miért is nézlek én titeket elboruló szemmel? Kora tavasszal nyíltok, kora tavasszal el is hervadtok. Lila fűrtös virágok soha se fürdik a nyári nap ragyogásában, alig ékesgeti a tavasz a mezőt, már ti ravatalon vagytok, gyümölcsöt se hoztok, csak csendesen meghaltok.

Oda ültessenek titeket azok fölé a cziprusos sírok fölé, hol azok nyugszanak, kiknek lelke oly fehéren szállt el, mint a liliumok kelyhe, oda fölétek, elhervadt rózsabimbók, porrá vált virágok. Ha eljön az este, én nem tudom mért, de az orgonabokrok között olyan szomorú suttogás támad; — mért sir a szél lelke itt fájón, mért nem beszélget csak úgy szeretettel álomra intően, mint az eperfa sűrű lombja között? Hallgattam már sokszor ezt a suttogást és a lelkem mindig oda szállt, a hol nagy a csönd, csendes kertjébe azoknak, kik maguk is lombba, virágba öltözve halk szomorúsággal suttognak.

De ni, most egyszerre derű száll a lelkembe, kedves napok sugárzó emléke. Vittem én sok orgonavirágot neked, édes anyám, mosolyogva tetted a tiszta pohárba s árnyas szobánk illatossá vált tőle.

Itt ülök a térs udvar árnyas eperfája alatt, végig látok a falun; kertünk mellett folydogál a patak, mintha nekem beszélne csobogó szava: «Itt építettél sok malmot, itt eregetted útnak a kis papir-hajókat, innen szedted a tarka kavicsot, partomon ástad a mély kutakat, értem kaptál ki sokat a szerető édes anyától, mikor habjaimmal pajzánkodva, bepiszkoltad tiszta ruhádat. Emlékezel-e még ezekre?» Lehunyom szememet s elszorult lélekkel sűgom vissza: «Emlékszem, emlékszem!» «Elhagytál, elfelejtettél, meg se ismeresz talán? jöjj csak ide, játszuk végig a régi szép játékokat, csak egyszer még!»

Te beszédes patak, nekem már nem lehet játszani. Csak fuss árnyas partod között s ha végig szaladsz a hímes mezőn, hol álmaim emlékei élnek, vidd oda üzenetemet, vidd szerető szavam. Mások a te játszótársaid már; hallod-e, hogy dalolnak:

Tünderei kis pataknak,
Hol laknak az arany halak?
Arany halak, ezüst gyöngyök,
Lent a tarka kavicsok közt! . . .

Az udvar közepén áll a magas galambducz, sok cifra faragás van rajta, apró emeletjeinek ajtajából galambfejek kandikálnak ki, innen-onnan egy sárgaszájú fiókocska, ki pipegve kiabál édes anyja után. A piros fedélen öreg galambok ülnek, egy-egy pár csokolozik, turbékol, tollait tisztogatja.

A méhes felől, hol három sorjával állanak a kasok, erős zsongás hallatszik, a munkásnép lármája.

A méhe zsongás és galambturbékolás hangja tölti be az udvart, nincs ennél édesebb zene s lélekre nyugtatóbb. Oly szeliden hangzik, oly édes, mint a te szavad, dalnokok koszorus fejedelme. Szinte elszenderül a lelkem, a mint szelid szárnyára veszi, félig ébren, félig álomba merülve álmodik, elrepül az idők során, mely már megtéve s csak a lélek csodás ereje varázsolja vissza a szétfoszlott árnyakat, titkos szemével bele álmodik a jövő rejtelmébe is. De ragyogó, de édes álom ez! Egy új világ, tele szeretettel, boldogsággal, annak a drága léleknek szeretetével, kit mélyen szívembe zártam, kié minden gondolatom s ha van lélek szavamban, az is. Ne muljon el ez az álom, váljon valóra, — örök tavaszként boldogság, te viríts nekünk!

Valami zaj ébreszt fel, a poros út felől hangzik, sok apró csilingelés, kolompszó. Most jön haza a bogárhátú házak lakóinak reménye, jószága. Elöl a csorda, sok apró boczi ugrál vígan, az öregek csendesen ballagnak, kiki hazamegy a nyitott kapus udvarokba. Meglódulnak a nagy kolonczos kútgéme, mélyen lemerül a veder, megtelik a vályu a szomjas állatoknak friss vízzel.

Azután kiabálás, zavaros gágogás hallatszik, ez a falu leglármásabb népétől van, most jönnek a ludak. Egész hadsereg, a tarkatollas jószágok kiabálva lepik el, mint valami áradat, az uteza szélességét: itt-ott ki-kiválik egy-egy farka, egy csomó beszalad a kis patakba s magasra tartott nyakkal iszik a hús vízből. A hosszú pálcás pásztorok alig tudnak rendet tartani, mint hadvezérek járnak a nagy porfelhőben és haza segítik az eltévelyedetteket.

Még fenn van a nap, de már csak a hegyek orma piroslik, az erdők fáinak koronája borul lángra, úton, udvaron árnyék van, a zugokban ott leskelődik az éjszaka.

Megeléknül a házak környéke, megnyílnak a zárt ajtók s vörös tűzfény csillog ki a konyhákból. A munkásnépség hosszú sorokban jön haza.

Mintha nem is a nehéz, verejtékes munkából jönne, vígan, énekel az ifjabbja, az örege pedig hangos beszéddel. Az erős természet neveltjei ők, a kik sok fáradsággal keresik betevő falatjukat. Lelkőknél ima, testőknél munka az erősitője; az ő vállukon nyugszik minden oszlopa a sok otthont egybefoglaló édes hazának, arcuk verejtéke teszi gazdaggá a földet s kinesteremővé a rögöt.

Észrevétlenül száll le az este. Kékes homályba burkolóznak a hegyek s az erdők hangos kiabálói is lecsendesednek. A kéményekből felkigyózó füst szétterül s mint lengő vékony fátyol úszik a kis falu fölött.

Csend van mindenfelé, csak itt-ott nyikordul meg a kútgémes, hallatszik egy-egy kiáltó szó. Pihentek ti is már, kedves játszópajtások, édes anyátok altató szavára lehajtatok ártatlan fejeteiket s csöpp lelketek álomba merülve szövi képeit fészkekről, szülő sípról, lombos galyparipáról. Csak aludjatok, hogyha majd a hajnal fényes szárnyain meghozza a harmatos reggelt, friss erővel kelhettek a játékra . . .

A hűvös szellő ébreszt fel félálomból, oda tekintek a susogó eperfalombra, a mely között, mint pókszálacsákra aggatott mécsék libegnek-lobognak a fényes jánoska-bogárkák. A lelkemben békés nyugalom van, így térek hozzátok édes álomra, fehér párnákon mosolyogva alvó kis játszópajtások. *Nógrádi László.*

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Szőrnyű haláleset. *Odörfer Kristóf*, a pozsonyi állami főreáliskola tanára kirándult a Krajnában levő Veldes községbe. Havasi gyopárt keresett, s midőn egy szikla menedékes oldalán egyet megpillantott, utána nyúlt, hogy leszakítsa. Ekkor megcsúszott, s alázuhan. A mélységből csak holttestét húzhatták ki. A szerencsétlen végre jutott tanár java korában volt, buzgóságaért és tevékenységeért általános tiszteletnek örvendett Pozsonyban, tanítványai szerették. Halálát özvegye és két árvája siratja, a kik elvesztették benne gyámolukat: a szerető férjet és a jó édes apát.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A török hódoltság Magyarországon. Szomorú korszak, gyászos emlékü évek azok, melyek ezt a nevet viselik. Ez a név hosszú, szomorú időszakot jelent a magyar nemzet történetében, mely a mily szomorú, épen olyan hősi. A nemzetek egyáltalán legnehezebb időszakaiban legnagyobbak és legnemesebbek. A gyászos évek szállik a hősokeket. Teher alatt nő a pálma és az elnyomott hon látása legjobb nevelő a hazaszeretetre. A folyton ostromolt gyöngé várakban születnek és nőnek a legnagyobb hősök. Minálunk is a magyar történelemben legszomorúbb korszakaink egyúttal a legdicsőbb, legfényesebbek és egész nemzeti történelmünkben nincs oly gyönyörű időszak, mint az 1825-től 1848-ig terjedő két évtized, Széchenyi kora. A készülődésnek, a leendő ébredésnek e

félmagyarázhatatlan jeleit láthatni mindenütt, melyek nagyszerűsége szinte a természet legnagyobb csodáival vetekszik. A hazaszerelmébe valóban esodákat művel s nemesak a mi nemzetünknek tulajdonsága az, a mit a kritikus költő szemünkre vet:

«Csak akkor esüggünk igazán,
Ha tönkre tettük, a hazán».

A török korban is ily nagy volt nemzetünk s a kis várak nagy hősei a világtörténelem lapjaira írták be nevüket, mint a nyugati civilizáció védői.

Erről a korról szól a Nagy Képes Világtörténet 130. füzet.

A 12 kötetes nagy munka szerkesztője dr. Marczali Henrik, egyetemi tanár. Egy-egy kötet ára díszes félbőrötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irod. Int. Rt. Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján.

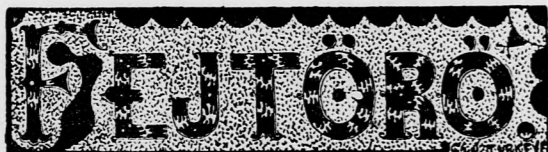
VEGYESEK.

Drága hajók. A sziam király használatára Angliában épült *Maha-Chakri* nevű yacht kerek 24 millió koronába került. Ehhez hasonló az orosz császár *Sarkcsillag* nevű yachtja, melynek belső berendezése többé került, mint maga a hajó. A császárnak ezenkívül még öt hajója van, melyek mindegyike 8—10 millió koronába került.

A nagy gőzhajók fűtői. Az Anglia és Amerika közt közlekedő gyors gőzhajókon, melyek az útát Southamptonból New-Yorkba hét nap és kilenc óra alatt teszik meg, százhusz fűtő van alkalmazva. Előbb e munkát 24—26 fűtő végezte, de miután a 10—12 ezer lóerjű gépek fűtésében ennyi ember hamar kimerült, sőt sokan agyszélhűtésben meg is haltak, a tengerészeti hatóság elrendelte a fűtők létszámának ötszörös felemelését.

A világ lakosainak 26 százaléka angol alattvaló, kilenc százalék orosz, hat francia, hat amerikai alattvaló.

Az európai seregekben jelenleg 45—48 ezer kerékpáros van, mely szám azonban folyton emelkedik. Miután az automobil kocsik használata a hosszú serevonatokat fölöslegessé teszi, valószínű, hogy a csapatok mozgékonyasága háború esetére eddig nem ismert fokra jut.

Jellege: Fejtörő az elme sportja.

Számtani kérdés:

Két szám összege 999. Ha az egyiket 9-czel, a másikat 6-tal osztjuk, a hányadosok összege 138. Melyik ez a két szám?

Történelmi kérdés:

Mily néven ismeretesek történelmünkben azok a mozgalmak, melyek e század huszas éveiben orosz befolyás alatt keletkeztek Horvátországban? Céljuk

a délszláv népek egyesítése volt. Ki volt főharcosuk? Gróf Haller Ferencz tábornok horvát bánná nevezetvéen ki, elfojtásukon törekedett, de maga a bécsi kormány titokban ápolta e mozgalmakat, melyek előkészítették 1848-ban a horvát lázadást.

Természetrizai kérdés:

Mi a neve azon gombafajnak, mely április és májusban nő az erdőn? Tönkje ujnyai vastag, fehér üreges; termő része barna; kellemes illatú és ízű.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901 szeptember 1.

46. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: 11 vagy 24. **Földrajzi kérdés:** Ilva-patak. **Történelmi kérdés:** Guyon Richárd, 1848—49-diki honvédtábornok. **Természetrizai kérdés:** Kaktusz (cactae). **Képrejtvény:** Párisi világkiállítás.

Helyesen fejtették meg: Réthy Jenő, Bodócs István, Tomcsányi Gyula és Laci, Somogyi Zsigmond, László Pál, Vécey Ferencz, Persina Károly, Komlós György, Hány Zsuzsika, Rosenthal Jenő, kismagyar Magyar Zoltán, ifj. Dortsák Lajos, Prágyik Flórián, Szerényi Nándor, Mayer Jenő, Akay Elemér, Posch Károly, Török Sándor, Leichter Jenő, Kuzma Albert, Molnár Aladár, ifj. Barthonek Károly, Hollaki Ferencz, Rein Dezső, Rosenkranz Nándor, Mallinger József, Rusznyák Sándor, Breuer Ernő, Przybilla Jenő, Grünfeld Elek, Krepelka Ferencz, Borosnyay Oszkár, Szpori Lajos, Kutlik Félix.

A kitűzött könyvjutalmat (Laurie «Diákélet Angolországban») ifj. Barthonek Károly budapesti előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Sz. E. A jutalomkönyvet meg fogja kapni. — **Kosztli sírjánál.** A nagy halottat síri álmában megzavarná e gyöngye zöngemény. — **G. A. és J.** Intézkedtem, hogy a könyvet a kiadóhivatal elküldje. — **K. F.** (Pozsony.) A sors ellen nem kell zúgolódni. Egyébiránt fáradságának ez alatt az idő alatt egyéb gyümölcsét élvezte, mert elméjét gyakorolta, s egy-két ismerettel is gyarapodott. Csak türelem, a jutalom is megjön. — **Breuer Ernő.** Kaphat árjegyzéket. Fáradság be érte a Franklin-Társulat kiadóhivatalába. — **Végzett gimnáziumi tanuló.** Az Eötvös-kollégiumba való felvételtől már elkésztett, az üresedésben levő helyeket már a hónap első hetében betöltötték. Hatvanhét jelesen érett ifjú közül hét-nek jutott csak hely. A folyamodványokat június 20-dikáig kell beadni (Bartonek Géza igazgató címére Budapest, IX., Csillag-utca 8.) — **R. D.** Lehet, ha jók, közöljük. — **H. Zs.** Intézkedünk, hogy megkapja. — **Sorsjegyek.** Sajnáljuk, de arra, hogy a sorsjegyek húzását ellenőrizzük, a legjobb akarat mellett sem érünk rá. — **Veritas.** Az a bizonyos lap már a múlt ősszel megszűnt. Egy-két számot láttunk belőle, de minden kritikától tartózkodunk: «De mortuis nil nisi bene».

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

KEZDŐDIK A MUNKA.

Vajjon igazam van-e, mikor azt írom, hogy *kezdődik* a munka? . . . Nem, a munka csak *folytatódik*. Az úgynevezett pihenés napjai, ha észrevétel nélkül is, ha öntudatlanul is, hozzájárultak a munkához. Mikor nagyokat sétáltunk, úsztunk, bebarangoltuk a vidéket, avagy ledültünk az árnyas erdő szélére egy-egy terebélyes fának az árnyékába: akkor is dolgoztunk. Hozzájárult a munkához az édes álom, mert testünk erőt gyűjtött, elménk pihent, hogy előkészüljön a munkára.

Nincs pangás, vesztéglés a természetben, nincs, nem lehet pangás az ember életében is. Való igaz, hogy így szoktuk nevezni; elmondjuk tréfásan: nem írok, nem olvasok, hadd gyepesedjék be ez alatt a négy, hat vagy nyolcz hét alatt az elmém. És azt hisszük, hogy nem csinálunk semmit, pedig a legfontosabb munkát végezzük: *erőt gyűjtünk*.

Nem is kicsiny munka ez főleg azokra az emberekre nézve, a kiknek véröklé vált az örök tevékenység, a kik a napnak minden órájában gondolkodnak, tervelgetnek, számíthatnak. Még evés, sétálás közben sem szünetel annak a felső-gépnek a működése, mely ott van elrejtve az agyban. Erős önuralom kell ahhoz, hogy reá parancsoljuk magunkra a pihenés, az okos pihenésnek a munkáját. Soha sem volt erre az embereknek olyan nagy szükségük, mint manapság. Az a lázas sietés, mely minket célunk felé kerget, a mely türelmetlenné, idegessé, elégedetlenné tesz: elmét és testet egyaránt elcsigáz, kimerít. Gyakran bölcs tanácsokat osztogatunk másoknak, józan, mérsékelt életelveket hirdetünk, de magunk alkalmazni a saját életünkben nem tudjuk.

Azért ti ifjak, kikre messze cél néz, melynek elérése nem egy futó percznek a kérdése: tanuljátok meg jó korán, hogy a munka önmagában gyönyörűség, ámde az okos nyugalom a hosszú és állandó munkálkodás után még a munkánál is fontosabb. Nem hirdetjük és nem dicsőítjük a henylést, a semmittevést, mely a maga unalmával még jobban elfárasztja az embert, mint a munka, hanem hirdetjük az okos pihenésnek föltétlen szükséges voltát.

Nem jól és nem okosan pihent az, a ki a nyári melegben ásítózva heverészett egész nap, s azon törte a fejét, hogy vajjon mit is kellene az unalom elűzésére tennie; az sem pihent jól és okosan, a ki testedzés céljából mindennap agyonfárasztotta magát, esetleg hiúságból, vetélkedésből, csakhogy megmutassa, milyen sokat bír ki. Mértéket tartani még a pihenés munkájában is lehet, s a ki fontolóra veszi, hogy reá e napok vagy hetek elmúltával mi vár: az nem cselekszi meg.

Mert boldog az olyan ember, a kinek az év valamely szakában megadatik a mód arra, hogy pihenjen! Ismerünk sok embert, a ki télen-nyáron verejtékezik a mindennapi kenyérért való munkában, s a kinek hetenkint a vasárnap hoz egy kis pihenőt, s oktalan elmével még ezt sem használja fel erre a célra. Ismerünk olyan embereket is, a kik mérhetetlen szerzővágytól sarkalva rabszolgái a krajezar-keresetnek, mert tömérdek vagyona akarnak szert tenni.

Az élet iskolája a példák egész sorával kínálkozik, s a látó ember látja, s az okos ember okulhat belőle.

Ti pedig ifjak, a kik visszajöttetek az iskolába, hogy a megkezdett munkát folytassátok, a pihenés napjainak az emléken ne merengjete sokáig,